

ՍԵՐԳԵՅ ՆԵՐՍԵՍԻ ՍԱՐԻՆՅԱՆ

Հունիսի 8-ին կյանքից հեռացավ ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, գիտության վաստակավոր գործիչ, Պետական մրցանակի դափնեկիր, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Արեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի գլխավոր գիտաշխատող Սերգեյ Ներսեսի Սարինյանը:

Ծնվել է 1924 թ. նոյեմբերի 17-ին, ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի Սեյդիշեն (այժմ՝ Խաչեն) գյուղում: 1941–1942 թթ. ուսուցիչ է աշխատել ծննդավայրի դպրոցում: 1942 թ. զորակոչվել է բանակ, մասնակցել Հայրենական մեծ պատերազմին և վիրավորվելով՝ զորացրվել 1943 թ.:

Պարգևատրվել է «Հայրենական մեծ պատերազմի երկրորդ աստիճանի» և «Մարտական ծառայությունների համար» մեդալներով:

1944 թ. սեպտեմբերին ընդունվել է ԵՊՀ լեզվագրական ֆակուլտետը: 1949 թ. գերազանցությամբ ավարտելով այն, նույն թվականին ընդունվել է գիտությունների ակադեմիայի ասպիրանտուրան: 1950 թվականից աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ Մ. Արեղյանի անվան գրականության ինստիտուտում՝ 1960 թվականից մինչև 2016 թ. ինստիտուտի հայ նոր գրականության բաժնի վարիչն էր: 1953 թ. «Ռեալիզմի սկզբնավորումը հայ գրականության մեջ» թեմայով պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 1967 թ.՝ «Հայկական ռոմանտիզմ» թեմայով դոկտորական ատենախոսություն: 1970 թ. ստացել է պրոֆեսորի գիտական կոչում:

1990 թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, իսկ 1996 թ.՝ իսկական անդամ:

Մ. Սարինյանի մուտքը գիտության աշխարհ 1950-ական թթ. սկզբնավորվեց հայկական ռեալիզմին և Բաֆթուն նվիրված ուսումնասիրություններով, որոնք վերաբերում էին 19-րդ դարի հայ գրականության երկու գլխավոր ուղղություններին: Հաջորդող տասնամյակներին նա ընդլայնեց և ավելի խորացրեց իր ուսումնասիրությունների շրջանակը՝ ընդգրկելով 18–20-րդ դարերի հայ գրականության պատմության և տեսության հարցերը:

Նա հավասարապես զբաղվել և հիմնարար աշխատանքներ է գրել նոր և նորագույն շրջանի հայ գրականության, գրական տարբեր ուղղությունների և բոլոր փուլերի մասին:

«Հայկական ռոմանտիզմ» (1966 թ.) ուսումնասիրությունում ներկայացված են գրական այս ուղղության տիպաբանությանը բնորոշ առանձնահատկությունները, ձևավորման սկզբնական շրջանում աստիճանական սահմանազատումը հայկական կլասիցիզմից, ապա զարգացման վերջին փուլում՝ 1880-ական թվականներից, միախառնումը ռեալիզմին:

Ս. Մարինյանը հայկական ռոմանտիզմի պատմությունը ներկայացրել է իր պատմական զարգացման ընթացքի մեջ և աշխարհագրական ամբողջական ընդգրկունությամբ:

Հաջորդող շրջանի ուսումնասիրություններում Մարինյանը հայկական ռոմանտիզմի պատմությունը բաժանում է երեք փուլի՝ դասական ռոմանտիզմ՝ 1830–1880-ական թթ., ուշ ռոմանտիզմ՝ 1880–90-ական թթ. և վերջապես նեոռոմանտիզմ՝ 1900-ական թթ.: Ուշ ռոմանտիզմի գրական առանձնահատկությունների քննությամբ է գրված «Մուրացան. տիպաբանություն, էթիկան, պատմության փիլիսոփայությունը» ուսումնասիրությունը, որը հրատարակվել է երկիցս՝ 1976 և 2004 թթ.:

Ս. Մարինյանը տասնամյակներ շարունակ եղել է ոչ միայն գրականության պատմաբան ու տեսաբան, այլև ժամանակի գրական ընթացքի քննադատ՝ այն ներկայացնելով «Քննադատությունը և գեղարվեստական զարգացումը» (Երևան, 1973 թ.), ապա «Սերունդներ և ավանդներ» (Երևան, 1984 թ.) գրքերում, ինչպես նաև գիտական ու գրական մամուլում լույս տեսած տասնյակ հրապարակումներում ու հոդվածներում: 1950-ական թվականներից նա արձագանքել է հայ արդի գրականության տարբեր հեղինակների գրական մուտքին և նոր արժեքավոր ստեղծագործությունների ի հայտ գալուն:

Գրական ընթացքի լուսաբանումը լավագույնս արտահայտվել է նրա «Հայոց գրականության երկու դարը» խորագիրը կրող հիմնարար աշխատության վեց հատորներում:

«Լևոն Շանթ» (1991 թ.) մենագրությունում նորովի է քննվում Շանթի գրական ժառանգությունը:

Իր ուսումնասիրություններում Մարինյան – գրականագետը հայ դասականներին ու նրանց ստեղծագործությունները ներկայացնում է պատմական մոտեցմամբ, ժամանակի սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների, հասարակական մտքի, գեղագիտական և փիլիսոփայական ըմբռնումների ընդհանուր համատեքստում: Նման մոտեցումը հնարավորություն է տալիս առավել խորությամբ ըմբռնել տարբեր գործերի գրությունը պայմանավորող պատմա-հասարակական ակունքները:

1997 թ. հրատարակված «Հայ գաղափարաբանություն» ուսումնասիրությունը կարելի է համարել գիտնականի նախորդ ողջ աշխատանքի յուրօրինակ հանրագումարը: Այստեղ հայ գրականության, քննադատական մտքի, հրապարակախոսության և հայ պարբերական մամուլի նյութերի հիման վրա ներկայացնում է հա-

յոց գաղափարաբանության պատմությունը ու հայ քաղաքական մտքի որոնումների ընթացքը միջնադարյան հայ ազատագրական մտքի դրսևորումներից դեպի եվրոպական նոր գաղափարներն ու ավանդական կուսակցությունների գործունեությունը մինչև 1915 թ. Մեծ եղեռնը և խորհրդայնացման շրջանը, ապա ազգային գաղափարների նորովի արծարծումը նորանկախ Հայաստանում:

Զորի Բալայանի գրական, հասարակական գործունեությանը նվիրված «Շարունակվող լեզենդ» գրքով անվանի գրող-հրապարակախոսի միջոցով պատկերվում է մի ողջ ժամանակաշրջան: Գիրքը յուրահատուկ է նաև գրական-ժանրային առումով:

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի հայ նոր գրականության պատմության բաժնում Սարինյանի անմիջական ղեկավարությամբ ստեղծվել է «Հայ նոր գրականության պատմության» ակադեմիական հինգհատորյակը, որը 1980 թ. արժանացել է ՀԽՍՀ պետական մրցանակի [ինչպես և երկհատոր «Հայ քննադատության պատմությունը» և «Հայ վեպի պատմությունը»]: Նա գլխավորում էր «Հայ գրականության պատմության» ակադեմիական նոր վեցհատորյակի խմբագրական աշխատանքները: Իր խմբագրմամբ լույս տեսավ երրորդ հատորը (Երևան, 2015 թ.):

Գիտական գործունեությունը Սարինյանը զուգակցել է մանկավարժական աշխատանքի հետ: Լինելով դպրոցական և բուհական մի շարք դասագրքերի ու ուսումնական ձեռնարկների հեղինակ, դասավանդել է հանրապետության տարբեր բուհերում, ղեկավարել քսանից ավելի ասպիրանտների և հայցորդների գիտական աշխատանքները:

Անվանի գրականագետի տասնամյակների գործունեությունը բարձր է գնահատվել: 1985 թ. նա ստացել է Գիտության վաստակավոր գործչի կոչում, 2005 թ.՝ ՀՀ նախագահի մրցանակ, պարգևատրվել է «Հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար» 2-րդ աստիճանի, «Մուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» և ԼՂՀ «Վաչագան Բարեպաշտ» շքանշաններով:

Մերգեյ Սարինյանը գիտական անմնացորդ նվիրման, բարեխղճության և պատասխանատվության կենդանի օրինակ էր ծառայում և այդպիսին կմնա նրան ճանաչողների հիշողության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահություն
ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական
գիտությունների բաժանմունք
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության
ինստիտուտ